

גליון "והיו הדברים"

רשום על מצבת רבינו
בווארשא

ומי שישתדל בהדפסת
הספרים יהיה לו המחבר
למליץ אם יהיה לו זכות

מתורת הגה"ק ר' אריה ליב צינץ ז"ע
אבד"ק פלאצק ובסוף ימיו בווארשא

גליון 33

פר' חיי שרה תשפ"ג

אולם אחר שהשיבוהו "נשיא אלהים אתה בתוכנו במבחר קברינו קבור את מתוך כו", ואם כן חשב כי מקום המערה הגרוע ודאי לא יתנו לו, לכן אמר "אם יש את נפשכם לקסור את מתי מלפני שמעוני ופגעו לי בעפרון כו' ויתן לי את מערת המכפלה כו", הגם שרצונכם "במבחר" אני לא אבקש רק הגרוע בעיניכם, וגם זה ב"כסף מלא" רק שיהיה "בתוככם".

והנה בתחילה אמר "ויתן לי את מערת המכפלה אשר לו אשר בקצה שדהו", כי לא ביקש רק מערת המכפלה, ואולם עפרון לפי שנתן עיניו בממון לא ערב לבו לבקש שכר רב, כי המערה לכלום נחשבת בעיניו, לכן צירף גם השדה ואמר "השדה נתתי לך" כי בעבור השדה יוכל להגדיל שכר המכירה, ומובן שפיר.

*

גר ותושב אנכי עמכם. קשה דהוי תרתי דסתרי אהדדי. ויראה על פי מה שביארנו בדרושים שירא אברהם פן יטענו בני חת טענות מצרונות, והנה הקב"ה הבטיח הארץ לאברהם אלא שאמר לו "ודור רביעי ישובו הנה", ועריץ לא ניתן לו לגמרי "והכנעני אז יושב בארץ". והנה כמו במכר שדהו בזמן שהיובל היה נוהג, שלא היה לו ללוקח אלא קנין פירות בלבד (גיטין מ"ח), וכמו כן אברהם שניתן לו גוף הארץ, אם כן לכנעני לא היה בארץ אלא קנין פירות בלבד וגוף הארץ לאברהם.

ואיתא בבבא מציעא (ק"ח:) בדיני דבר מצרא, ארעא דחד דתני ודתי דחד מרי ארעא מעכב אמרי בתי, פי' קרקע שנבנו עליה בתי, והיתה הקרקע בבעלותו של אחד, והבתים שנבנו עליה בבעלותו של איש אחר, אם רצה בעל הבתים למכור בית לאחר, אז בעל הקרקע מעכב על בעל הבתים שימכור לו את הבית כדין בר מצרא, לפי שטוב לבעל הקרקע שיהיה הבנין שעל קרקעו בבעלותו ואיכא הישר והטוב, ומרי בתי לא מעכב אמרי ארעא פי' אבל אם רצה בעל הקרקע למכור את קרקעו לאחר, בעל הבתים אינו יכול לעכב את בעל הקרקע שימכור לו את הקרקע, משום שבעל הבתים אינו נחשב כבר מצרא, שכן שכשיגיעו שני עומר להסתלק מיניה. וכן היה הדין בארעא ודיקלי דמרי ארעא מצי מעכב אמרי דדיקלי עיין שם.

ועל זה אמר "גר ותושב אנכי עמכם", שעכשיו אני כבר בארץ כמו המוכר נגד הלוקח בטרם בא שנת היובל, מכל מקום תושב אני בגוף הארץ, לכן "תנו לי אחוזת קבר עמכם" דהיינו במכירה כמו שמבאר "בכסף מלא", ולא יעלה על לב המצרן לסלקנו אחר שגוף הארץ שלו.

ויהיו חיי שרה מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים שני חיי שרה. במדרש (ב"ר נח א) הביאו הפסוק (תהלים לו יח) "יודע ה' ימי תמימים", כשם שהם תמימים כך שנותיהם תמימים, בת כ' כבת ז' לנוי, בת ק' כבת כ' לחטא עד כאן, ונדחקו בביאורו.

אך נראה לפי מה שאיתא (שבת פ"ט:): שלעתיד יצחק עושה חשבון עם הקב"ה כמה חיי האדם, דל כ"ה דשינתא ואכילה וצלווי ובית הכסא, ולא נשאר רק י"ב ופולגא. אך אין זה כי אם לאינם עושים רצונו של מקום, ואולם לשרידים אשר קורא ה' כל מעשיהם לשם שמים, כמבואר בשולחן ערוך אורח חיים סי' רל"א שהאכילה כדי שיהיה להם כח לעבוד הבורא, וכמו כן השינה, אין צריך לומר בזמן שיכול לעסוק בתורה ומתגרה בשינה אלא אפילו היה יגע והוצרך לישן היא כוונתו לתת לגופו מנוח שיהיה חזק ולא תטרף דעתו בתורה וכמבואר. וסיים שהעושה כן עובד בוראו תמיד עד כאן.

ואם כן ודאי כי לצדיק מגיע שכר בעד כל מעשיו כי כולם לשם שמים, ומבואר בזוהר (ח"א רכ"א:): שהימים הם שקונים הויה לו שלימות קדושה, ועל זה אמר להלן "ויקרבו ימי ישראל למות", זכאה מאן דקריבו ימיה קמי מלכא קדישא. והנה הימים האלה קונים שלימות בהויות המצוה ונמצא לצדיק יש לו ימים שלמים חיים וקיימים, אך לא כן הרשעים עד שאבינו יצחק משתדל לבטל מהם הדין מחמת השינה ובקשת הצרכים, ואם כן כל ימיהם יעלו בתוהו ויאבדו. אבל כשהוא עוסק בעבודתו יתברך וכל מעשיו לשם שמים כל הימים שלמים חיים וקיימים.

וזהו הכוונה "כי יראת ה' תוסיף ימים" (משלי י כז), כי אף הלילות שלא היה ראוי לחושבן מכלל הימים כיון שרק יראת ה' כל היום עמדו וגם בלילה לא שכב לבו בטוב כוונתו לעבודת ה' תוסיף לו ימים, מה שאין כן "שנות רשעים תקצורנה" (שם) שאפילו השנים מקצרים מהם ולא נשארו כי אם י"ב ופולגא.

(קומץ המנחה דרוש לשבת שובה)

*

תנו לי אחוזת קבר עמכם. הענין שלא ביקש מיד על מערת המכפלה. יראה כי תחילה בא בתחנונים "גר ותושב אנכי עמכם תנו לי אחוזת קבר", ובזוהר (ח"א קכ"ז:): איתא שבעיני עפרון לא היתה מערת המכפלה נחשבת למאומה כי לא ראה רק חושך. אם כן חשב כי מסתמא יבחרו בזה המקום שהוא גרוע שכולן בעיניהם.

*

והיה הנערה אשר אומר אליה הטי נא כדך ואשתה ואמרה שתה כל'. ובסוף פסוק יז אמר "הגמייאני נא". אפשר השינוי, כי בתחילה לקח לו אות אם צנועה היא שהוא יאמר הטי נא כדך ואשתה מידה, והיא תאמר שתה אתה, ולא שאני אשקה אותך בידי, הוא סימן צניעות. ואולם אחר שראה שעלו המים לקראתה ובודאי צדקת היא אמר "הגמייאני נא".

גם יש לומר בתחילה חשב שיצטרך לשתות על ידי הטיה כדרך הממלאים מים, שישפך מהם בעת העלאת המים וצריך הטיה אבל היא שעלו המים לקראתה בנס נעשה כדה מלא וגדוש, לכן אמר "הגמייאני נא".

ומה ששינה אליעזר ואמר לה "הגמייאני נא כו", ובסיפור (פסוק מה), אמר "השקיני נא", וגם הלשון "ותורד כדה" על ידה, מה לשון "על ידה", וגם בסיפור לא נאמר זה הלשון. ויראה שבא להבחין צדקת הנערה וצניעותה כי הגמייאני משמע שהיא תגמיא אותו שתחזיק הכד והוא ישתה, ואין זה דרך צניעות שאשה בתולה טובת מראה תשים הכד בפי העבר לכן "ותורד כדה על ידה ותשקהו", היינו על ידי עצמו, שלא הגמייאה העבד, וזה מדרכי הצניעות שהיה בה. לכן בסיפור לא אמר רק "השקיני נא", היינו שתתן לו לשתות ולא שהיא תתן לתוך פיו.

*

ואמרה שתה וגם גמליך אשקה. מה שלקח זאת לאות אפשר שהוא משום שאסור לאכול קודם שיתן לבהמתו (ברכות מ'). אבל שתיית אדם קודם, לפי ששתיית אדם מעוטה ולבהמה שתיה רבה וצריך טירחא, אבל באכילה הוא בהיפוך שאכילת אדם צריכה הכנה רבה, והיא השיגה זאת בשכלה.

*

ויאמר בת מי את כו'. בענין מה ששינה שבתחילה נתן לה ואחר כך שאל אותה בת מי את, ובסיפורו הפך הדברים. אפשר לפירוש התוס' קידושין (ג': ד"ה חוששין לסבלונות) וזה לשונם חוששין, כלומר כיון ששלח לה סבלונות חיישין שמא קידשה כבר. אם כן לולא ששאל מקודם "בת מי את" לא היתה מתרצית ליקח שיהיה עליה לעז קידושין שיוכל לומר שקידשה כבר, אבל אחר שלא ידע בת מי היא אין כאן חשש קידושין לכן אמר מיד "בת מי את", אם כן נודע שהוא עצמו לא ידע מעיקרו בת מי היא, וכיון שהיתה קטנה אין חשש קידושין שבלא אביה אינה יכולה לקבל קידושין והוא העיד על עצמו שלא ידע בת מי היא שיוכל להוציא לעז שנתן בשביל קידושין קודמין שנתן לאביה. לכן בסיפורו שביקש שיתרצו ליתן לו בתם, הפך הדברים, אחר שחפצו בכך יתרצו יותר בהיות שחושבין שכבר יש חשש קידושין בסבלונות שקדמו.

ולזה אמר "הגידי נא לי היש בית אביך מקום לנו ללין", כי אם היה חושב על קידושין אמרו חז"ל (כתובות מ"ח:): לענין מסירת האב לשלוחי הבעל שאם נכנסו לחצר שלה, סתם כניסה לחצר דידה, ללין היא, ולא לשם נשואין. ושלא תחשוב כי חפץ לקדשה לעצמו ומקום לנישואין, רק "ללין" בפירוש להורות כי לא לשם קידושין נתן.

ובזה אפשר שיובן המדרש (ב"ר נח ז) וזה לשונו אם יש את נפשכם וכו' שמעוני ופגעו לי בעפרון בן צוחר, פגעוני לי, סרסרוני לי.

ואינו מובן מאי בעי בזה, לכן יש לומר שגם בזה יהיה לו טענה נוספת על הנזכר לעיל לבטל טענת מצרנות לסלקו אחר שיקנה. דאיתא בגמרא (ב"מ ק"ח.) אתא אימליך ביה אמר ליה איזיל אזבין, פירוש הלוקח נטל רשות מבעל המצרין, ואמר ליה זיל זבין, צריך למיקני מיניה או לא, פי' האם צריך הלוקח לקנות מן המצרין את זכות הקדימה שיש לו בקרקע, או לא, ואף אם לא הקנה לו את זכותו, כיון שמחל המצרין על זכותו לקנות ראשון את הקרקע, הרי היא של הלוקח. ופירש רש"י דאי לא קנה מיניה מצי אמר ליה משטה הייתי בכך כדי להעמידה על דמים הראויין לה, שאם באתי אני אצל הבעלים היה מעלה לי בדמים בשביל שחביבה עלי.

ויראה דזה לא שייך אלא כשקנה הלוקח בעצמו ונמלך בן המצר, מטעם שפירש רש"י, מה שאין כן אם המצרין בעצמו הוא הסרסור והוא מעמידו בדמים הראויין בשביל הלוקח בודאי איבד זכותו ואין לו עוד טענת מצרנות.

ועוד דמבואר בחושן משפט שם סעי' טז דשליח אינו יכול לקנותו לעצמו, והסרסור אינו אלא שליח, ולכן אמר סרסרוני, שיהיו הם הסרסורים, וממילא לא יהיה להם שום טענת מצרנות.

ואל יפלא בעיניך שינהג בבני חת דין מצרנות, דגדולה מזו כתבו המפרשים הובא באלשיך (פסוק ג) בשם הרמב"ן כי חוק להם בימיהם שלא לתת מקום מיוחד לאחוז לאיש לקבור כל מתיו בו אם גר הוא למקום ההוא, אם כן כל שכן שהמצרין היה יכול לערער שהוא מטעם הישר והטוב ונימוס שכלי. ועל זה התחכם אברהם בכל תחבולות הנזכרות לעיל.

*

ה' אלהי השמים אשר לקחני מבית אבי ומארץ מולדתי. כי אברהם פירסם אחדותו של הקב"ה, כמו שפירש רש"י שאמר "ואשביעך בה' אלקי השמים ואלקי הארץ" ואחר כך אמר "ה' אלקי השמים אשר לקחני מבית אבי". ויש להבין מה ענין זה שהזכיר זאת לאליעזר עבדו.

אמנם יתכן כי מצינו לפעמים שהצדיק אינו מאמין בעצמו בהבטחתו יתברך כמו שנאמר במובחר שבאבות "ויירא יעקב" (להלן לב ח) שמא יגרום החטא שלא תתקיים ההבטחה. ואך מצינו במזכה הרבים דאין חטא בא על ידו (אבות פ"ה משנה יח), וזהו הנרצה שבתחילה השביעו בה' אלקי השמים והארץ כאשר הוא עכשיו, וכאשר אמר לו העבד אולי לא תאבה האשה ללכת אחרי' כו', על זה השיב לו אחר שהוא יתברך ייעד לו "לזרעך אתן", אם כן הרי נתבשר בבשרות זרע קדוש שראויים למתנת הארץ אם כן ראוי שתהיה לו אשה ראויה אלא שיש לחוש פן יגרום החטא, ולזה קאמר "אלקי השמים" אחר שבתחילה היה אלקי השמים ועל ידי נתפרסם יחודו ואחדותו יתברך בארץ, אין לך מזכה הרבים גדול מזה אם כן בטוח שלא יגרום החטא לבטל ההבטחה.

(מלא העומר פרשת אחרי מות)